

Портрет Доріана Грея (детальний переказ)

Оскар Уайльд

Передмова

Митець — творець прекрасного.

Розкрити себе і втаїти митця — цього прагне мистецтво...

Ті, що в прекрасному вбачають бридке,— люди зіпсуті, які, однак, не стали через те привабливі. Це вада.

Ті, що в прекрасному здатні побачити прекрасне, — люди культурні. На них є надія.

Але обранцями є ті, для кого прекрасне означає лише одне — Красу.

Немає книг моральних або неморальних. Є книги добре написані або погано написані. Ото й усе...

Моральне життя людини — для митця лише частина об'єкта, А моральність мистецтва полягає в досконалому використанні недосконалих засобів.

Митець не прагне нічого доводити. Довести можна навіть безперечні істини.

Митець не має етичних уподобань. Етичні уподобання митця призводять до непростенної манірності стилю.

Митець не має нездорових схильностей. Йому дозволено зображати все.

Думка і мова для митця — знаряддя мистецтва.

Розбещеність і чеснота для митця — матеріал мистецтва.

Щодо форми, взірцем усіх мистецтв є мистецтво музики. Щодо почуття — мистецтво актора.

У будь-якому мистецтві є і прямозначне, і символ.

Ті, що силкуються сягнути поза прямозначне, ризикують.

Ті, що силкуються розкрити символ, ризикують також.

Глядача, а не життя — ось що, власне, відображає Мистецтво...

Можна пробачити тому, хто робить корисну річ,— доки він не захоплюється нею.

Єдине виправдання того, хто робить некорисну річ,— його безмірне захоплення нею.

Будь-яке мистецтво не дає жодної користі.

Оскар Уайльд

Переказ:

Сюжет роману розпочинається з розмови двох друзів — Безіла Голуорда і лорда Генрі Уоттона. Безіл, будучи професійним художником, розповідає Генрі, що працює над портретом вродливого юнака Доріана Грея. Зацікавившись розмовою, співбесідник теж захотів познайомитися із Доріаном. Але знаючи поганий характер Генрі, Безіл боявся, що той зіпсує юнака, бо аморальні досліди лорда Уоттона в області психології були, деяким чином, жорстокими. Та все ж Безіл познайомив Генрі з Доріаном, та вже на початку сеансу художник побачив, що юнак і лорд швидко знайшли спільну мову:

розмовляли про наукові теорії...

Цитата:

...Доріан Грей з виглядом юного грецького мученика ступив на підвищення, зобразивши невдоволену гримасу до лорда Генрі, що дуже йому сподобався. Він був такий несхожий на Безіла! Між ними двома — разючий контраст. І голос у лорда Генрі такий приємний!..

Трохи згодом Доріан Грей звернувся до нього:

— Справді ви маєте поганий вплив, лорде Генрі? Аж настільки поганий, як каже Безіл?

— Доброго впливу взагалі не існує, містере Грей. Будь-який вплив неморальний — неморальний з наукового погляду.

— Чому це?

— Тому що впливати на когось — означає віддавати комусь власну душу. Людина вже не думає своїх природних думок, не запалюється своїми природними пристрастями. І чесноти вона переймає від інших, і гріхи — коли є така річ, як гріх, — запозичує. Людина перетворюється на відлуння чужої музики, на актора, що грає не для нього написану роль. Мета життя — розвиток власного "я". Повністю реалізувати своє єство — ось для чого існує кожен з нас. Але в наш час люди стали боятися самі себе. Вони забули найвищий з усіх обов'язків — обов'язок перед самим собою. Звичайно, вони благодійні. Вони годують виснажених і одягають жебраків, але їхні власні душі голодні й голі. Мужність покинула нас. А можливо, ми ніколи й не мали її. Страх перед суспільством, що є основою моралі, страх перед Богом, що є тайною релігії, — ось що панує над нами. А проте...

— Доріане, будьте слухняним хлопчиком, поверніть голову трішки праворуч, — сказав художник. Поринувши у роботу, він усвідомлював тільки те, що ніколи раніш не бачив такого виразу в юнака на обличчі.

— А проте, — низьким мелодійним голосом вів далі лорд Генрі з граціозним помахом руки, притаманним йому ще з Ітону, — я певен, що якби кожна людина проживала все своє життя повністю й цілковито, даючи вияв кожному почуттю, вираз кожній думці, втілюючи кожну мрію, — тоді, я певен, світ дістав би такий свіжий і дужий збудник радості, що ми забули б усі хвороби Середньовіччя і повернулись до еллінського ідеалу, а можливо, й до чогось іще кращого, ще багатшого. Але й найхоробріший із нас боїться самого себе. Самозаперечення, цей трагічний пережиток дикунських збочень, і досі калічить нам життя. Ми покарані за свою саможертву. Кожен імпульс, що ми намагаємось притлумити, нависає над розумом і отруює нас. А згрішивши, ми покінчуємо з гріхом, бо, вже чинячи гріх, — людина очищається. Тоді залишаються тільки згадки про насолоду або розкоші каяття. Єдиний спосіб збутися спокуси — піддатись їй. А опирайтеся спокусі — і ваша душа знеможе від жадання речей, що їх ви самі собі заборонили, від бажань, що їх ваші ж потворні закони зробили потворними і незаконними. Хтось сказав, що найбільші події світу відбуваються в людському мозкові. І так само слушно, що найбільші гріхи світу чиняться в людському

мозкові, і тільки в мозкові. Та й ви самі ж, містере Грей, — і в світлому своєму отроцтві, і в рожевій юності, — не раз зазнавали пристрастей, що лякали вас, думок, що сповнювали вас жахом, мрій і сонних марень, сама лише згадка про які — і то може спопелити вам щоки соромом...

— Стривайте! Стривайте! — затинаючись, пробелькотів Доріан Грей. — Ви приголомшили мене. Я не знаю, що сказати. Якась відповідь має бути, але я не можу знайти її. Не говоріть більше! Дайте мені подумати... Чи ні — краще, мабуть, не думати про це...

Так зворушувала й бентежила його музика. Але вплив музики менше виразний... Вона-бо творить у людині не новий світ, а скоріше новий хаос. А тут — слова! Самі слова! Але які моторошні! Які ясні, промовисті, жорстокі! Від них не втечеш. І до того ж — які в них невловні чари! Слова ці, здавалося, надають відчутної форми туманним маренням, і бринить у них своя музика, така ж солодка, як у віоли чи лютні. Самі слова! Та чи ж є що-небудь таке реальне, як слова?

То правда: в його ранній юності бувало таке, чого він не міг зрозуміти. Але тепер він це розумів! Життя враз постало перед ним у вогненних барвах. Йому здавалось, він іде крізь полум'я... І чому він не відчував цього досі?

З ледь помітним усміхом лорд Генрі стежив за юнаком. Він добре знав, коли треба помовчати. Доріан збудив у ньому щиру зацікавленість, і він сам був вражений несподіваною дією своїх слів.

— Так, — провадив далі лорд Генрі, — це велика таїна життя — лікувати душу відчуттями, а відчуття — душею. Ви надзвичайна людина, містере Грей. Ви знаєте більше, ніж вам здається, але менше, ніж вам хочеться знати.

Доріан Грей спохмурнів і одвернув голову. Він не міг не вподобати цього високого стрункого молодика, що стояв обіч нього. Це романтичне смагляве обличчя і стомлений вигляд збуджували цікавість. Було щось несказанно принадне в його низькому м'якому голосі. Навіть його руки — холодні, білі, подібні до квітки, — мали своєрідні чари. На звук його голосу вони мелодійно рухались і, здавалося, теж промовляли щось по-своєму. Доріан відчував острах перед ним і соромився цього остраху. Чому це хтось сторонній мав одкрити йому його ж власну душу? Він знав Безіла Голуорда вже не один місяць, але їхня приязнь ніколи не змінювала його.

І ось раптом з'являється людина, що їй немовби судилося розкрити перед ним життєві тайни... А втім, чого тут боятись? Він же не школяр чи дівчина! Це смішно — лякатися.

Переказ:

Нестримний у своєму бажанні провести черговий дослід, Генрі вбачав у Доріані жертву для подальших випробувань. Щоб втілити цей план, лорд зваблює Доріана компліментами щодо його вродливої зовнішності:

Цитата:

— Сядьмо в затінку, — запропонував лорд Генрі. — Паркер уже приніс напої... Якщо ви будете довго на сонці, у вас зіпсується шкіра, і Безіл ніколи більше не

малюватиме з вас. Далєбі, вам не слід бути на сонці. Засмага вам не пасує.

— Ну й що з того? — засміявся Доріан Грей, сідаючи на лаву в кінці садка.

— З того впливає все для вас, містєре Грей.

— Як то все?

— Адже перед вами чудова юність, а юність — це єдина річ у світі, що варто мати!

— Я не відчуваю цього, лорде Генрі.

— Авжеж, ви не відчуваєте цього зараз. А коли до вас прийде старість, коли ваше обличчя змарніє і вкриється зморшками, коли думки зорють вам чоло борознами і пристрасть опече вам уста гидким вогнем, ви з жахом це відчуєте. Тепер, хоч куди б ви пішли, чаруєте всіх. Та хіба завжди буде так? У вас на диво прекрасне обличчя, містєре Грей. Не хмурте брів,— справді прекрасне! А Краса є прояв Генія — ба навіть вище від Генія, і то остільки, що це не потребує пояснення. Краса — це одна з великих істин світу, як сонячне світло, як весняна пора, як відбиття в темних водах тої срібної шкаралупи, що ми зємо місяцем. Краса — це поза всякими сумнівами. Їй дано божественне право на верховенство. Вона робить принцами тих, хто її має. Ви посміхаєтесь? О, коли ви її втратите, ви не посміхатимєтесь!.. Кажуть іноді, що Краса — це тільки тлін. Може, й так. Але в усякому разі вона не така тлінна, як Думка. Для мене Краса є дивом з див. Це тільки поверхові люди не можуть судити за зовнішністю. Справжня таїна життя — це видиме, а не невидиме... Так, містєре Грей, боги були щедрі до вас. Але що вони дають, те скоро й забирають. Перед вами лише кілька років життя справжнього, багатющого, розмаїтого! А коли ваша юність мине і врода разом з нею, тоді ви раптом виявите, що для вас не лишилося перемог, або ж змушені будете вдовольнитись благими перемогами, що їх пам'ять про минуле зробить ще більш гіркими, ніж поразки. Кожен місяць ви дедалі ближче де того жахливого майбутнього. Час — ревний, він зазіхає на ваші троянди й лілеї. Ваше лице стане жовтавим, щоки позападають, очі потьмяніють. Ви будете неймовірно страждати... О! Розкошуйте часом, доки юні! Не легковажте золотою своєю порою, прислухаючись до нудних базік, вдосконалюючи безнадійних невдах, покладаючи своє життя заради неуків, нездар і нікчем. Наша доба заражена цими нездоровими потягами та хибними ідеями. Живіть своїм життям! Тим чудовим життям, що є у вас! Нічого не проминіть, шукайте завжди все нових вражень. І не бійтесь нічого. Новий гедонізм — ось що потрібне нашому вікові. Ви могли б стати його наочним символом. З такою зовнішністю — все у ваших руках! Але світ належить вам тільки на короткий час... Я одразу побачив, що ви зовсім не свідомі своєї сили й можливостей. Багато чим ви так вразили мене, що я був просто змушений трохи допомогти вам пізнати самого себе. Я подумав, який це трагізм був би, коли б таке життя намарно стратилось. Бо ж так швидко мине ваша юність, так швидко!.. Звичайнісінькі лугові квіти в'януть, але вони розцвітають знову. Верболіз і наступного літа в червні сяятиме золотистим цвітом, як сяє ним нині. Через місяць ломиніс укриють пурпурові зорі, і рік у рік зелена сутінь його листя знов і знов буде іскритись цими пурпуровими зорями. Але наша молодість ніколи не повертається. Живець радості, що у двадцять років гаряче пульсує в нас, поступово млявішає, руки й

ноги наші слабнуть, емоції блякнуть. Ми вироджуємось у бридких маріонеток, переслідуваних пам'яттю пристрастей, що їх ми занадто боялись, і гострих спокус, що їм не наважувались піддатися. Юність, юність! Нічого чистого немає в світі, крім юності.

Довірливий Доріан легко потрапив на гачок Генрі...

Однак подеколи ночами, лежачи без сну в своїй густо напахченій спальні або в брудній комірчині лихославної таверни біля доків, куди він вчашав переодягнений і під чужим ім'ям, Доріан Грей з жалем думав про руїну, накликану на власну душу, з жалем тим гіркішим, що почуття це було суто себелюбне. Щоправда, такі моменти траплялися рідко. Та зацікавленість життям, що її лорд Генрі вперше розворушив у ньому, коли вони було сиділи в садку їхнього друга, зростала тим швидше, чим заповзятливіше він її заспокоював. Що більше він знав, то більше йому кортіло знати. Ця божевільна жага ставала дедалі невситимішою.

Попри все це, він не був настільки нерозважливий, щоб нехтувати правила світського життя. Раз чи двічі на місяць протягом зими і щосереди під час літнього сезону двері його чудового будинку широко розчинялися перед гістьми, які мали собі до послуг чари мистецтва найславетніших музик дня. Його обіди, що в опорядженні їх йому завжди допомагав лорд Генрі, відзначались як дбайливим добором і розташуванням гостей, так і витонченим смаком в оздобленні столу — екзотичні квіти, розкішно вишиті скатертини, старовинний срібний і золотий посуд гармонійно зливались у справжню симфонію. І було чимало таких — надто серед зеленої молоді — що бачили в Доріані Греї втілення ідеалу, яким вони часто марили за студентських років у Ітоні чи Оксфорді, ідеалу, який мав поєднати в собі високу культурність ученого з грацією та досконалими манерами світської людини. Доріан Грей їм видавався одним з тих, що, як зауважував Данте, намагаються "осягти досконалість, поклоняючись красі".

Переказ:

Життя за проповіддю "нового гедонізму" все більше подобалося Доріану, але він якось подумав, що колись зістариться, стане потворним, а на портреті його зовнішність буде одвічно молодю. "А якщо б було все навпаки, я залишався молодим, а портрет старішав! Я готовий був би за це віддати все! Навіть власну душу!" — мріяв Доріан.

І раптом це дивне бажання здійснюється: старіння, хвороби виявляються на портреті, а його зовнішність залишається молодю. Спочатку він не знає про дивовижні властивості картини.

Та якось він вирушив до театру на постанову Шекспірівських вистав і побачивши молоду акторку Сібіл Вейн, одразу закохався в неї. Його звабила бездоганна гра п'єси, виконана дією дівчиною. І побачивши красу Доріана, Сібіл закохується в нього теж. Одного разу юнак запросив Генрі й Безіла у театр, щоб показати талант своєї дівчини. Але постанову вона грає погано, і друзі та й сам Доріан дуже розчарувались. Виявилося, дівчина, засліплена коханням, зовсім не думала про постанову. Розлючений юнак покидає дівчину та подається додому. Щоб заспокоїтись, він вирішив подивитися

на портрет, але глянувши, з жахом помітив, що портрет змінився і його обличчя на полотні прийняло жорстокий вигляд, і тільки тоді Доріан пізнав дивну властивість полотна.

Наступного дня до юнака прийшов Безіл, розповів сумну звістку про самогубство Сібіл і хотів йому поспівчувати, але Доріан спокійно де сприйняв і не надавав цьому уваги. Безіла це занепокоїло і роздратувало, бо теорія парадоксальності лорда Генрі подіяла на свідомість Доріана і занапастила його. Художник просить показати портрет, але юнак твердо відмовив. Повернувшись додому, Доріан побачив, що портрет став ще похмурішим, тоді він сховав картину у стару класну кімнату, накривши його атласним покривалом. Пізніше Доріан, читаючи записку від Генрі, дізнається, що смерть Сібіл визнали нещасним випадком. Юнак дуже зрадів цьому, бо вже нічого не заважає впровадити в життя програму "нового гедонізму". Боятися ж нічого — адже він не вбивав Сібіл!

Час йшов, портрет старішав...

Цитата:

Кажучи словами Готьє, він був тим, для кого "існує видимий світ".

І безперечно, для Доріана саме Життя було першим і найвеличнішим з мистецтв, перед яким усі інші мистецтва — лише підготовчі шаблі. Не гребував він і Модю, що може на часину зреалізувати й найфантастичніше, вабив його і Дендізм, який пробує по-своєму утвердити абсолютність відносного розуміння краси. Його манери одягатись, ті моди, що їм він вряди-годи віддавав данину, справляли помітний вплив на молодих чепурунів на балах у Мейфері і в клубах на Пел-Мел. Вони мавпували його в усьому, силкуючись і собі бути так само вишуканими та чарівними навіть у дрібницях. Але Доріан Грей гадав, що сутня природа цих почуттів ще нікому досі не далася на розум і вони лишаються тваринними і розгнущданими тільки тому, що люди все намагалися приборкати їх голодом або вбити болем, замість того, щоб зробити з них елементи нової одухотвореності, де провідним був би потяг до Краси.

Його чарувало куріння кадилиць, що ними, наче пишними золотими квітками, розмахували поважні видом хлопчики в пурпурі й мереживах. А виходячи з церкви, Доріан не без цікавості позирав на похмурі сповідальні і часом засиджувався в їх тьмяній тіні, прислухаючись до шепотів чоловіків та жінок, що через витерті ґрати виповідали правду своїх життів.

Проте офіційно Доріан ніколи не приставав на ту чи ту віру або догмати, усвідомлюючи, що це обмежило б його розумовий розвиток, — він не мав найменшого наміру приймати за постійне житло заїзд, придатний лише на одну ночівлю чи на кількагодинний притулок серед ночі, коли самий тільки молодик вимальовується на беззоряному небі. Деякий час Доріана цікавив містицизм з його дивовижною снагою перетворювати буденне на щось незвичне й таємниче, поруч якого завжди йде антиномізм, що підступно заперечує потребу моральності. В іншу пору він схилився до матеріалістичної доктрини німецького дарвінізму, захоплений концепцією абсолютної залежності духу від певних фізичних умов, патологічних чи здорових, нормальних чи

ненормальних. Доріан з гострою насолодою зводив людські думки і пристрасті до функції якоїсь клітини сірої речовини мозку чи білого нервового волокна. Та все ж таки, хоч які там були ці теорії про життя, зони видавалися Доріанові нічим супроти самого життя. Він добре розумів безплідність усіх мудрувань, одірваних від досвіду і дійсності. Він знав, що чуття людські мають явити своїх духовних таємниць не менше, аніж душа.

Він вибирав з усіх кінців світу найчудернацькіші музичні інструменти, що тільки міг знайти, — навіть із могильників вимерлих народів і від небагатьох диких племен, що сподобилися вижити при зіткненні із західною цивілізацією, — і любив брати їх до рук, прислухаючись до дивних звуків. Він мав таємничий "джурупарйс" індіан із Ріо-Негро, дивитись на який жінкам узагалі заборонено, а юнаки побачити його можуть лише після посту і самокатування; мав глиняні глечики перуанців, що породжують нібито пронизливі пташині крики; мав і ті флейти з людських кісток, що їх чув Альфонсо де Овалле у Чилі; і напрочуд ніжнодзвінкі камінці зеленого яспису з-під Куско.

Бо ж і збирав Доріан у своєму розкішному будинку всі ті скарби, лише вбачаючи в них засіб забутись, хоч ненадовго скинутися страху, який інколи ставав уже майже нестерпним. У порожній замкнутій кімнаті, де минули хлоп'ячі літа Доріана, він сам повісив на стіні свій жахливий портрет, що, дедалі змінюючись, являв йому на очі розклад його власної душі. Портрет був закритий пурпурово-золотим пологом. Бувало, цілими тижнями Доріан не заглядав сюди і, забуваючи про існування бридкої своєї подоби, робився знову, як колись, невимушено безжурний і веселий, палко закоханий у саме життя. А тоді нараз серед ночі потайки вибирався з дому до гидотних вертепів біля Блу-Гейтфілдс і лишався там день крізь день, аж доки його звідти виганяли. Повернувшись ж додому, він сідав перед портретом, часом із ненавистю до нього й до себе, а то з виключною гордістю індивідуаліста, з гордістю, що й сама не без гріховних чар, і осміхався приховано зловтішно до своєї потворної тіні, рокової нести тягар, що належав йому самому.

По кількох роках Доріанові вже несила була перебувати довший час поза Англією, і він мусив відмовитись і од вілли в Трувілі, що винаймали вони вдвох з лордом Генрі, і од маленького обгородженого білим муром будиночка в Алжирі, де вони провели не одну зиму. Він просто не міг бути далеко від портрета, що став таким важливим складником його життя. До того ж Доріан побоювався, щоб під таку годину хтось не дістався до тієї кімнати, хоч він і не забув укріпити замок мудрованими запорами.

Переказ:

Егоїстичність Доріана отруювала його з середини, бо власні вчинки робили юнака все жахливішим, а портрет все бридкішим. Все тяжче Доріанові було приховувати свою таємницю...

...Свій секрет він відкрив Безілові, який побачив портрет і зрозумів його сутність. Але, злякавшись розголошення, Доріан вбиває ножем художника. Це поклало ще більше гріхів на душу Доріана Грея.

Цитата:

Стояв тихий погожий вечір, такий теплий, що Доріан не зодягав пальта, а ніс його, перекинувши через руку, і навіть не закутував шиї шовковим кашне. Коли він прямував додому, покурюючи цигарку, повз нього пройшло двоє юнаків у вечірніх костюмах. Він почув, як один з них прошепотів другому:

— Оце Доріан Грей!

Він пригадав, як приємно бувало йому, коли на нього люди показували, чи дивилися, або говорили про нього. А тепер йому набридло постійно чути своє ім'я. І половину чарів того маленького села, куди він так часто їздив останніми тижнями, саме й становило те, що там ніхто його не знав. Він не раз казав дівчині, яку закохав у себе, про свою бідність, і вона вірила йому. Але коли зізнався їй, що був страх як зіпсутий, вона тільки засміялася й вимовила, що зіпсуті люди завжди дуже старі й дуже бридкі. А який сміх у неї — чисто мов пташка співає! І сама вона — така гарненька в простій бавовняній сукенці й широкому капелюшку! Вона не знала нічого в житті, але мала все те, що він утратив.

Прийшовши додому, Доріан побачив, що лакей і досі чекає на нього. Він відіслав його спати, а сам, лігши на канапу в бібліотеці, задумався над тим, що оце сказав йому лорд Генрі.

Чи й справді воно так, що людині аніяк неспромога змінитися? Доріана опосіла пекуча туга за непорочною чистотою своєї юності, своєї рожевої юності, як назвав її колись лорд Генрі. Доріан добре знав, що ославив себе ганьбою, спаплюжив душу, сповнив потворністю уяву; він усвідомлював, що справляв згубний вплив на інших і що від цього мав страшенну насолоду; він знав, що проти всіх тих життів, які стикалися з його власним, його було найкраще, і так же багато від нього сподівалося, а він покрив його безчестям... Але невже це все невинуватне? І бодай надії не лишилося для нього?

Люстерко в тонко різьбленій рамі, ще бозна-колишній дарунок лорда Генрі, стояло на столі, і білорукі купідони округ і досі все усміхалися. Доріан взяв дзеркало до рук — як тої жахливої ночі, коли вперше зауважив зміну в портреті, — і втупився в його гладінь невидючим, затуманеним від сліз поглядом. Колись одна особа, до безтями закохана в нього, написала йому несамовитого листа, що закінчувався такими словами обожнення: "Сніг змінився, відколи прийшли в нього ви,— ви, зроблені з золота й слонової кості. Вигини ваших уст перетворюють на нове історію світу". Ці слова постали в пам'яті Доріановій, і він знов і знов подумки повторював їх. А тоді раптом збурилася в ньому ненависть до власної вроди і, шпурнувши дзеркало на підлогу, він розтовк його підбором на срібні уламки. Ця врода його — ось що знівечило йому життя, — його врода і його молодість, що вір собі виблагав. Якби не вони, його життя було б вільне від наруги. А врода виявилася лише машкарою, молодість — лише глумом. Та й що таке, зрештою, молодість? Наївна, незріла пора; пора поверхових настроїв, нездорових думок. Навіщо були йому її шати? Молодість же знищила його!

Ні, краще дати спокій минулому. Йому нічим уже не зарадиш. Про власне майбутнє — ось про що він має подумати. Джеймса Вейна поховано в безіменній могилі на цвинтарі в Селбі. Алан Кемпбел одного вечора застрелився у себе в лабораторії, так і

не виказавши таємниці, що була йому нав'язана. Збуджені пересуди про зникнення Голуорда незабаром ущухнуть — до того йдеться. Отже, він, Доріан, цілком у безпеці. Проте зовсім не смерть художника гнітила його — смерть власної душі в живім тілі, ось що найбільше мучило. Безіл намалював портрета, що скалічив йому життя, і він не міг дарувати цього. Адже це той портрет спричинив усе.

Безіл наговорив йому неможливих речей, але він їх терпляче вислухав. А вбивство — це просто спалах безумства. Що ж до Алана Кемпбела, то він сам наклав на себе руки — така була його воля, так він і вчинив. А він, Доріан, тут ні до чого.

Нове життя! Ось чого він жадав зараз. Ось чого прагнув. Ба навіть він уже й почав це нове життя. В усякому разі він пожалів одну невинну дівчину. І ніколи більше він не спокушатиме невинних. Він стане добродішним.

Коли Доріан згадав про Гетті Мертон, у нього промайнуло: а чи вже не змінився на краще портрет у замкненій кімнаті? А певно ж, портрет уже не такий відразливий, як раніше! І, мабуть, коли його життя очиститься від гріхів, він спроможеться стерти з обличчя на полотні всі сліди злочинних пристрастей... Ану, як ці сліди вже зчезли?.. Він піде подивиться.

Доріан узяв зі столу лампу і покрався сходами вгору. Коли він одмикав двері, його напрочуд юне обличчя засвітилося на хвилику радісною усмішкою. Так, він стане добродішним, і той огидний портрет, що він переховує, не буде наганяти на нього страх. Він відчув, що жахливий тягар уже не тисне йому на душу.

Тихо ступаючи, він увійшов, замкнув своїм звичаєм двері зсередини і шарпнув з портрета пурпурове покривало. Крик болю й обурення вирвався в нього. Жодної зміни він не побачив — хіба тільки в очах з'явилося щось підступне та рот скривило лицемірним усміхом. Портрет усе ще був відразливий — навіть іще відразливіший, якщо тільки це можливо: червона волога на його руці, либонь, ще пояскравішала, ще більш скидаючись на тільки-но пролиту кров. Доріана поймав дрож. Невже саме марнослов'я спонукало його на цей єдиний у житті добрий вчинок? Чи сама жага нових збуджень, як то насмішкувато натякнув лорд Генрі? Чи то бажання похизуватися, що часом примушує нас чинити щось благородніше від нас самих? Чи все разом? А чому червона пляма ще побільшала? Вона розповзалася по зморшкуватих пальцях, мов яка жахлива хвороба... Кров була й на ногах портрета, немовби вона скапувала. Кров була навіть на тій руці, що не тримала ножа!.. Що, зізнання? Може, це все до того, що він мусить зізнатися в убивстві? Виказати самого себе, піти на смерть?..

Він засміявся. І дика ж думка! Та й зізнайся він, хто ж у це повірить? Не лишилося жодного знаку по вбитому. Все, що йому належало, було знищене. Доріан власними руками спалив його валізку й пальто. Люди просто сказали б, що він з'їхав з глузду. Та ще й замкнули б у божевільню, якби він затявся на своєму... А проте це його обов'язок зізнатися, віддати себе на осудовисько людське, перетерпіти вселюдну покуту... Є Бог, і він вимагає від людей у гріхах своїх сповідатися перед землею так само, як і перед небом. І ніщо не очистить його, аж доки він не зізнається у своєму злочині... Злочині? Доріан здвигнув плечима. Смерть Безіла Голуорда — то була дрібничка. Він думав про

Гетті Мертон. Бо таки цей портрет нібито дзеркало його душі,— він бреше! Марнославність? Цікавість? Лицемірство? Невже нічого іншого не було в його самозреченні? Ні, неправда, там було щось інше, щось більше. Принаймні так він гадав. Але — хто може сказати?..

Ні! Нічого іншого там не було. Лише через марнославність він пощадив її. З лицемірства натягнув машкару доброчесності. Заради цікавості спробував ускромити себе. Тепер він ясно бачить усе це.

А те вбивство, невже воно усе життя ітиме за ним слідом! Невже тягар минулого довіку гнітитиме його? Чи, може, й справді він повинен зізнатися? Ні, ні, ніколи!.. Проти нього лишився тільки один доказ, і той непевний. Це — портрет. Ну, то він його знищить. І навіщо було так довго його зберігати? Колись він із задоволенням спостерігав, як образ на полотні змінюється і марніє замість нього самого, але віднедавна такого задоволення він уже не відчував. Портрет не дає йому спати по ночах. А буваючи де поза Лондоном, він усе тремтить зі страху, щоб там часом чийсь чужі очі не підглянули його таємниці. Думка про портрет обволікала смутком його пристрасті, отруювала йому хвилини радощів. Портрет цей — немовби його сумління. Атож, сумління... Ну, так він його знищить!

Озирнувшись, Доріан нагледів ножа, що ним було вбито Безіла Голуорда. Він багато разів чистив його, поки ані цяточки на нім не лишилося, і ніж аж вилискував. Цей ніж покінчив з художником — і він же покінчить з художниковим твором і з усім тим, що той твір породив! Цей ніж покінчить з минулим, а коли минуле помре, він, Доріан, стане вільний. Цей ніж покінчить з надприродним життям душі в портреті, і, позбавившись його зловісних пересторог, Доріан віднайде, врешті, спокій.

Доріан схопив ножа і встромив його в портрет. Почувся крик і глухий стукіт. Цей передсмертний крик був такий моторошний, що пробудилася вся челядь, і всі сполошено повибігали зі своїх кімнат.

Двоє джентльменів, що саме переходили майдан, зупинилися і подивилися на горішні вікна великої кам'яниці. Здибавши трохи далі полісмена, вони привели його і до будинку. Той кілька разів подзвонив, але ніхто не виходив. В усьому будинку, крім одного вікна вгорі, було темно. Через деякий час полісмен відійшов від дверей і почав стежити з сусіднього портика.

— Чий це будинок, констеблю? — спитав старший віком джентльмен.

— Містера Доріана Грея, сер, — відповів полісмен.

Відходячи, джентльмени зневажливо пересміхнулись. Один з них був дядько сера Генрі Ештона.

А в домі, там, де жила челядь, стривожено шепотілися напіводягнені люди. Стара місіс Ліф плакала, заламуючи руки. Френсіс був блідий наче смерть.

За яку чверть години він покликав кучера та одного з лакеїв, і всі втрьох почали скрадатися нагору. На стукіт їхній ніхто не озивався. Вони давай гукати. В середині було все тихо. Марно спробувавши висадити двері, вони, нарешті, вибралися на дах, а звідти дісталися до балкона. Вікна піддалися легко — видно, засувки були старі.

Коли вони ввійшли до кімнати, на стіні їм впав в око чудовий портрет їхнього господаря — достоту такий, яким вони останній раз його бачили, в усьому блиску його чарівної юності і вроди. А на підлозі, з ножем у грудях, лежав якийсь мрець у вечірньому костюмі. Увесь у зморшках, змарнілий, аж погляд вернуло. І лише постерігши персні у нього на пальцях, слуги упізнали, хто це.

Переклад Р. Доценка